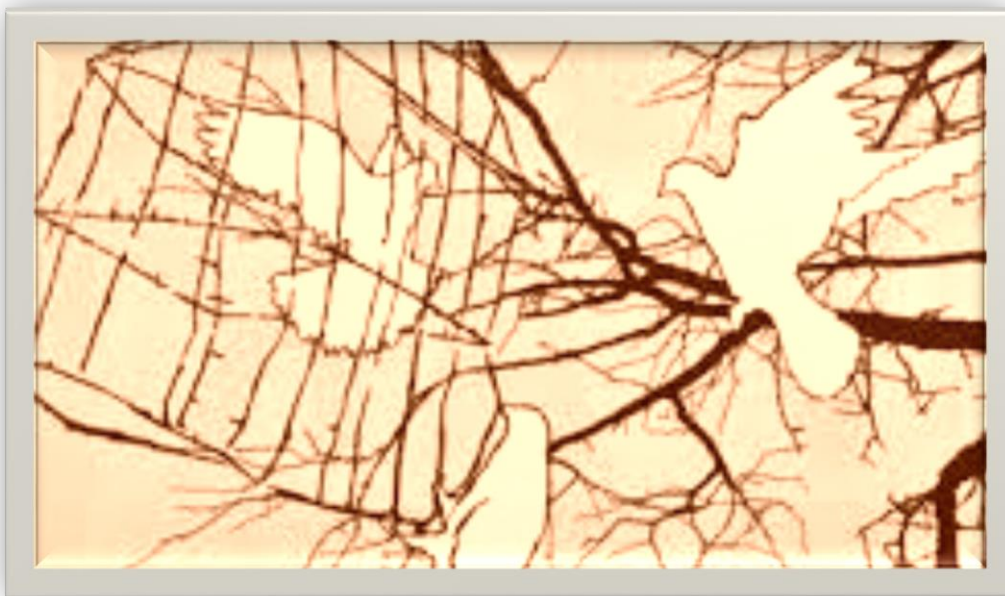

**Ivan Krastev
Stephen Holmes**

RUSKI AGRESIVNI IZOLACIONIZAM

Unutrašnja upotreba ruske spoljne politike

Beograd, jun 2016.

Tekst AGRESIVNI IZOLACIONZAM
Ivan Krastev i Stephen Holmes
objavili su prvi put u decmebru 2014.
u žurnalu AMERICAN INTEREST,
a potom ga je preuzelo više časopisa u svetu,
kojima se pridružuje i naša edicija
VIDICI I PUTOKAZI

1.

Rastrojena Evropa je pokazala da nije u stanju da ispravno tumači signale iz Moskve.

U govoru održanom 8. januara 1962. godine a koji je bio čuvan kao tajna više od četrdeset godina, vođa Sovjetskog saveza Nikita S. Hruščov saopštio je svojim kolegama iz Kremlja da su Sovjeti u toj meri nadjačani u dvoboju supersila da je za Moskvu jedina opcija koju ima preuzimanje inicijative u međunarodnim zbivanjima. Kroz nekoliko decenija budući istoričari bi mogli da pronađu sličan govor predsednika Vladimira Putina njegovom unutrašnjem krugu održan u februaru 2014. godine, kada je odlučio da anektira Krim kako bi prikrio ponižavajuću činjenicu da je Rusija upravo izgubila Ukrajinu. Takav govor bi jasno stavio do znanja da se iza busanja „za dve nedelje u Kijevu!“ i ruskih geopolitičkih avantura zapravo krije duboka nervoza njenog rukovodstva zbog slabosti zemlje na domaćem terenu. Rusiji nedostaje meka moć, njena ekonomija nije konkurentna, njen životni standard subvencionisan petrodolarima se strmoglavljuje a njena populacija se smanjuje i stari.

Relativna slabost Moskve kao svetske sile ne znači da Rusiju ne treba shvatati ozbiljno ili da neće ostvariti neke taktičke uspehe u Ukrajini ali ako su izlivi agresije režima odraz njegove nesigurne pozicije na unutrašnjem planu odgovor zapada bi trebalo da uzima to u obzir.

Istine radi, relativnu moć je iritantno teško meriti ovih dana usled intrigantne pojave koju David Bruks naziva „pobunom slabih.“¹ Prema jednoj izuzetnoj studiji sa Harvarda slabije strane su u asimetričnim ratovima vođenim između 1800. i 1849. godine ostvarivale svoje strateške ciljeve u svega 12% slučajeva (snaga se merila brojem vojnika i kvalitetom naoružanja). Poređenja radi u

ratovima koji su vođeni između 1950. i 1998. godine slabija strana je pobeđivala jaču u 55% slučajeva.² Ova diskrepancija se najčešće objašnjava time da, naročito u drugoj polovini XX veka, slabija strana nije morala da pobedi niti da uništi svog neprijatelja već samo da istraje, obično na domaćem terenu. Trebalo je samo da sabotira točkove u neprijateljskoj ratnoj mašineriji i da sačeka da nominalno superiorniji protivnik izgubi volju za sukobljavanjem ili politički kapital neophodan da se sukob nastavi.

U svojoj konfrontaciji sa zapadom Rusija je slabija strana van svake sumnje ali je, koristeći relativnu pasivnost i neangažovanost zapada, uspela da preuzme inicijativu i da odredi i oblikuje sukob u skladu sa svojim interesima i svetonazorima. Hibridni rat Moskve je uspešno zamaglio dve granice: granicu između rata i mira i granicu između Ukrajine i Rusije. Vrtoglava igra eskalacije i smirivanja sukoba u regionu Donbas od strane Kremlja je nasamarila lidere EU i kod njih je formirala pogrešnu predstavu o tome kakvu vrstu izazova Rusija predstavlja.

Rastrojena Evropa je pokazala da nije u stanju da ispravno tumači signale iz Moskve. Nikako ne uspeva da shvati u kojoj meri se Rusija opire post-nacionalističkom evropskom poretku u velikoj meri zbog toga što misli da su odnosi sa Rusijom igra u kojoj pobeđuju u svakom slučaju i što sebe doživljavaju kao blagonaklonu i miroljubivu silu koji nijedan razuman ruski lider ne bi mogao da percipira kao moguću egzistencijalnu pretnju. Sve do aneksije Krima Evropska Unija je, kao i SAD, pretpostavljala da Rusija može biti samo na gubitku ukoliko se suprotstavi međunarodnom poretku formiranom nakon okončanja Hladnog rata – naročito ako bi dovela u pitanje nepovredivost međunarodno priznatih granica na kojima njena kontrola nad izloženim jugoistočnim bokom naizgled počiva. Evropski i većina američkih lidera su uveravali sebe, iza zatvorenih vrata, da su stvari kojih se Rusija zapravo plaši Kina i širenje radikalnog islama, a da su večite primedbe Rusije na proširivanje NATO-a ili američki anti-raketni štit u Evropi samo neka vrsta

zabave namenjene domaćim gledaocima informativnih programa. Pokazalo se da su ove pretpostavke zapada bile netačne.

Većina zapadnjaka nije shvatila da je, nakon 1989. godine, Rusija pretrpela dvostruko poniženje utoliko što je gubitnik u svetu koji je zapad trijumfalno definisao kao svet u kojem nema gubitnika. Evropski lideri zapravo nisu shvatali da je, iako je malo Rusa želelo ponovno uspostavljanje sovjetskog komunizma, ipak većina njih gledala sa nostalgijom na status supersile koji je imao SSSR. Rusija je smatrala da status quo formiran nakon okončanja Hladnog rata nefer i smatrala je haosom ono što je zapad smatrao redom. Isto tako, kada je ruska vlada inicirala i potpirivala „zamrznute konflikte“ na Kavkazu, Transnistriji i na drugim mestima, zapadni lideri su mislili da Moskva podstiče nered dok su Rusi gledali na to drugačije kao što i danas gledaju. Oni „zamrznute konflikte“ vide kao odbrambene barijere stvorene kako bi se sačuvao red i sprečilo približavanje opasnih uticaja sa zapada granicama Rusije. U 1989. godini svega 13% Rusa je verovalo da njihova zemlja ima spoljne neprijatelje dok sada 78% ruskih ispitanika smatra da ih ima.

2.

Putin ne mašta o osvajanju Varšave ili ponovnoj okupaciji Rige.

Knjiga Francisa Fukujame *Kraj istorije i poslednji čovek* nikada nije bila bestseler u Rusiji, ali je zato *Sukob Civilizacija* Samjuela Hauntingtona bio. Ruski intelektualci su sa entuzijazmom prihvatili tezu pokojnog profesora sa Harvarda da „osnovni izvor konflikata u ovom novom svetu neće biti primarno ideološki niti ekonomski. Velike podele među čovečanstvom i dominantni uzroci konfrontacija biće kulturološki“. Stoga je „civilizacijska država“ – tvrdokorna država koja može biti integrisana u globalnu ekonomiju samo ako je njena unutrašnja politika hermetički izolovana od spoljašnjih uticaja – bila glavni cilj Putinovog državotvornog projekta od kada je došao na vlast.

1993. godine ruski klasičar i veliki strateg amater Vadim Tsimburski napisao je uticajan članak naslovljen „Ostrvo Rusija“.³ Ruska geopolitička sudbina, tvrdio je tada, je da bude ostrvo koje će najbolje šanse za opstanak imati ako bude pokidalo svoje spona sa Evropom. Rusija mora da raskrsti sa nasleđem svoja „tri evropska veka“ i da shvati da će se svi njeni pokušaji oponašanja Evrope (tako Tsimburski doživljava ruski imperijalizam) ili približavanja Evropi završiti tragično. Pišući u vreme kada je globalizacija destabilizirala veći deo sveta u korist nekolicine, on je verovao da je jedina validna opcija Rusije fokusiranje na daleki istok i u širem smislu na njen unutrašnji razvoj. Rusija je, zaključuje on, preslaba i previše fragmentisana iznutra da bi postigla uspeh u globalizovanom svetu.

Danas je pomodno tumačiti Putinovu politiku kao njegov pokušaj ponovnog uspostavljanja sfere uticaja Svojetskog Saveza, ako ne i samog Sovjetsko Saveza, i naglašavanja uloge Rusije kao konzervativne sile koja želi da preoblikuje Evropu u svom liku kao krstaš protiv moderne dekadencije. Alarmantne izjave Aleksandra Dugina, pop zvezde ruskog evroazijatizma, se često prenose u zapadnim medijima. Sve to nas navodi na pogrešan zaključak. Putinova politika, zapravo, nema nikakve veze sa tradicionalnim ruskim imeprijalizmom ili ekspanzionizmom, niti je kulturološki konzervativizam u toj meri odlučujući faktor koliko tvrde neki komentatori.

Putin ne mašta o osvajanju Varšave ili ponovnoj okupaciji Rige. Naprotiv, njegova politika predstavlja vid agresivnog izolacionizma. Ona oličava njegov gard prema pretnji koju za Rusiju predstavlja ne toliko NATO koliko globalna ekonomska međuzavisnost. U tom smislu, politika Kremlja odražava opšti trend koji se može uočiti u samo-izolacionom ponašanju nekih globalnih aktera nakon nekoliko globalnih finansijskih kriza posle osamdesetih godina XX veka. Na prvi pogled je tačno da Putinovi postupci liče na imperijalnu politiku Rusije iz XIX veka ali oni zapravo predstavljaju deo globalnog otpora nesputanoj, otvorenoj za biznis ali nedovoljno regulisanoj globalizaciji u XXI veku.

Realisti poput Džona Mershajmera ne greše kada tvrde da je politika proširivanja NATO-a i EU na istok koju je vodio zapad doprinela tome da se Rusija oseća nesigurno. Međutim, agresija Kremlja na Ukrajinu bolje se da objasniti ranije pomenutim unutrašnjim slabostima Putinovog režima nego geopolitičkim interesima Rusije. Ova osnovna slabost je na dramatičan način izašla na videlo tokom zimskih protesta 2012. godine. Do tada je javna podrška sistemu bila povremeno dokazivana odsustvom javnih protesta nakon nameštenih izbora u kojima su vlastodršci birali protivnike koji nisu imali nikakve izgleda za uspeh u izbornoj trci. Impresivne ulične demonstracije u Moskvi te zime su uništile taj obrazac za potvrđivanje legitimiteta. Na pitanje da li su veliki protesti nakon parlamentarnih i predsedničkih izbora 2011-12 godine iznenadile Kremlj, stari član

Jedinstvene Rusije Jurij Kotler živopisno je opisao kako ruski vladari gledaju na ovu novu stvarnost: „Pa, zamislite da vam vaša mačka priđe i počne da priča. Prvo, u pitanju je mačka koja je progovorila. Dalje, Vlada ju je hranila, pojila i mazila svih ovih godina i ona najednom počne da priča i zahteva nešto. Bio je to šok.“⁴

Mahnita potraga za novom legitimitetskom formulom otpočela je odmah nakon Putinovog povratka u Predsedništvo s' proleća 2012. godine. Ta potraga je direktno dovela do aneksije Krima koja je ulice Moskve umesto protestima ispunila ovacijama i krvavog kvazi-rata u istočnoj Ukrajini. Moguće je da se Kremlj verovatno plašio da će, ukoliko ne okupira Krim, besne skupine ruskih nacionalista biti spremne za okupaciju Moskve. U jesen 2013. godine nezavisni Levada Centar je registrovao dramatičan porast nacionalističkih i ksenofobnih sentimenata, kojima je u ruskoj javnosti potiskivano i zamenjivano nezadovoljstvo režimom.

Putinov improvizovani ukrajinski gambit ima mnogo više veze sa njegovim strahom od uličnih protesta kontrolisanih iz inostranstva nego njegovim strahom od širenja NATO-a. Iznenadjući i uznemirujući razvoj događaja u Ukrajini, koji je doveo da se problematični ruski klijent najuri sa javne funkcije i njegove zamene sa otvoreno anti-ruskim sledbenikom, sugerisao je da je zapadnjački način razmišljanja najopasnija sila koja nadire ka Moskvi, a ne NATO tenkovi. Nakon svrgavanja Janukovića, sprečavanje da ulični protesti u Moskvi otrgnu kontroli, kao što su se otrgli u Kijevu, postalo je Putinov prioritet. On i njegovi ekstravagantno skućeni prijatelji milijarderu su takođe, pretpostavljamo, bili zgroženi kada su obični Ukrajinci piljili u Janukovičevu luksuznu vilu u Mezihiriji. Drugim rečima, „Okupacija Krima“ predstavljala je nagli odgovor „Okupaciji Majdana“ i „Okupaciji Abaija“, protesta protiv Putina koje su organizovali Moskovljani godinu dana ranije u senci Kremlja.

Putin nikada nije sumnjao da su demonstracije protiv vlade u Moskvi iz 2011. i 2012. godine, kao i demonstracije u Ukrajini 2013. i 2014. godine, bile sponzorisanе i orkestrirane od strane zapada i da je njihov krajnji cilj bio svrgavanje njega sa vlasti ako ne i dalekosežnije promena režima. Takođe je bio zabrinut neprimerenom spremnošću njegove vlastite elite, među kojom su bili i neki ljudi od

poverenja u Kremlju, da saraduje sa demonstrantima 2012. Putin je došao do zaključka da je njegov režim ranjiv i da zapad kuje zle planove ne bi li iskoristio tu ranjivost.

Držanje Rusije prema Ukrajini, kada se ispravno protumači, otkriva paradoks. Putinov režim je jak u smislu da je u stanju da smrvi slab i izolovan unutrašnji otpor dok podeljena Evropa to samo impotentno i zgroženo posmatra. Međutim, režim je isto tako ranjiv i zbog toga što ne postoji mehanizam nasleđivanja oko kojeg je postignut dogovor, što lični kontakti imaju veću važnost od bezličnih institucija, kao i zbog toga što je decenija ekonomskog rasta podsticanog prirodnim gasom prošla i što Kremlj nije u stanju da nametne ozbiljnu disciplinu svojoj naduvanoj i proždrljivoj birokratiji. Kleptokratske mahinacije se ionako mogu zaustaviti samo intervencijom sa vrha; oni koji se nalaze u sredini ili na nižim lestvicama nemaju drugog izbora do saradnje jer moraju da ispune svoje obaveze prema njihovim nadređenim pokroviteljima. Ove slabosti su duboko ukorenjene u sistem i ne mogu se otpisivati kao osobenosti aktuelnog predsednika. „Nemoguće je tačno predvideti kada će se sistem urušiti“, konstatuje bivši Putinov savetnik Gleb Pavlovski, „ali kada se bude urušio urušiće se za jedan dan i biće zamenjen kopijom sadašnjeg.“⁵ Sa Putinove tačke gledišta ranjivost njegovog režima bazira se na kulturološkoj i finansijskoj zavisnosti ruske elite od zapada.

3.

Putin u Rusiji kontroliše sve osim stvari koje su stvarno bitne - cena nafte i gasa i lojalnosti bogatih.

Putin kontroliše sve u Rusiji osim stvari koje su stvarno bitne: cene nafte i gasa i lojalnost bogatih. Njegov uticaj na ekonomsku elitu koja toliko svojih poslova obavlja u inostranstvu je veoma ograničen. Zbog toga je nacionalizacija državnih preduzetničkih klasa koje putuju širom sveta postala jedan od Putinovih važnijih ciljeva, naročito posle 2012. godine. Direktnu konfrontaciju sa zapadom povodom Ukrajine treba tumačiti u svetlu strategije koja je usvojena mnogo pre pada Viktora Janukoviča. Krim i Donbas treba da skandalizuju zapad u cilju povećanja ekonomske, političke i kulturne izolacije Rusije od ostatka sveta. Putinov rat protiv seksualnih manjina i njegova aneksija Krima su preuzeti iz stranica istog agresivnog izolacionističkog priručnika.

Možemo, naravno, špekulisati o istorijskim paralelama. Svaki put kada bi Rusija sebe otvorila prema svetu izgleda da dođe do momenta u kojem autoritarne vođe zemlje hvata panika i nakon kojeg se oni u histeriji vraćaju još žešćem izolacionizmu.

Nešto slično ovome se dogodilo nakon pobede Rusije nad Napoleonom u XIX veku. Hiljadu devetsto četrdeset šeste godine Staljin je pokrenuo svoju zloglasnu kampanju protiv kosmopolitizma i na stotine hiljada sovjetskih vojnika poslano je u logore jer se režim bojao da su previše toga videli u Evropi. Moguće je da prisustvujemo nečemu sličnom danas, doduše mnogo manje ubilačkom.

Ostavljajući špekulacije po strani, Putinov napor da rekonsoliduje vlast nakon protesta iz 2012. godine jak je indikator da je nestabilnost unutar država a ne njihovo međusobno rivalstvo glavni uzrok današnjih međunarodnih kriza.

Ponašanje mnogih uticajnih svetskih aktera, uključujući tu u izvesnoj meri i SAD, manje oblikuju njihovi strateški bezbednosni interesi u užem smislu, a više njihova potreba da upravljaju domaćim otporima globalizaciji.

Rusija je verovatno najspektakularniji primer ovog uznemirujućeg obrasca. Iako Kremlj želi da učini Rusiju izolovanijom u odnosu na svet on nije sposoban da to uradi sam. Ovo je verovatni razlog njegovog izazivanja krize koja može navesti zapad ne samo da im zalupi vrata već i da to uradi umesto njih. U sređenom svetu akademika realista vlade mobilišu domaće resurse ne bi li projektovali svoju moć ka inostranstvu; u današnjoj haotičnoj stvarnosti neke vlade koriste globalne resurse kako bi stabilizovale klimave situacije kod kuće, dok druge vlade, uključujući tu i rusku, pokušavaju da uguše domaću opoziciju njenim odsecanjem od globalnih resursa koji bi mogli da ih podupru otpor vladajućoj garnituri.

To nas, po prirodi stvari, dovodi do pitanja politike zapadnih sila. Da li ekonomske sankcije uvedene zbog krize u Ukrajini imaju smisla, ako se ima u vidu Putinova strategija da prevari zapad da uradi nešto što on nije u stanju da uradi sam? On na kraju krajeva želi da razvrgne sve veze koje su ruske ekonomske elite isplele sa ostatkom sveta u poslednjih četvrt veka. Da li su ekonomske sankcije u tom slučaju najefikasniji odgovor?

Na sankcije često gledamo kao na nenasilnu alternativu vojnoj intervenciji. One deluju kao sredstvo sankcionišućih sila kojim one uz mali rizik po sebe ispoljavaju svoju rešenost da promene njima neprihvatljiv status quo i da podsete sankcionisanu zemlju na njenu zavisnost od njih. Nove tehnologije u finansijskom sektoru takođe omogućavaju to da sankcije pogađaju one članove vladajuće elite zemlje koji su naizgled odgovorni za spornu politiku.

Sankcije nisu bile od veće koristi tokom Hladnog rata zbog toga što pretpostavke na kojima one počivaju postoje samo u ekonomski međuzavisnom svetu. One danas mogu svakako biti efektne; ali ako se posmatraju kao oružje upereno na stvaranje razdora među elitom sankcionisane zemlje one su garant da će solidarnost među elitom biti prinudno zavedena zbog rušenja spona međuzavisnog sveta koji čini sankcije tako teškim.

Postoje brojni dokazi rusko rukovodstvo upravo priželjkuje takvo urušavanje. Sredinom novembra 2014. Duma je usvojila novi zakon kojim se kriminalizuje prikrivanje ofšor prihoda od ruskih vlasti. Krajem septembra iste godine ruski Vrhovni savet odbrane razmatrao je mogućnost stvaranja samostalnog ruskog interneta. Njen pokušaj da prodaje naftu za rublje kao i njena egzotična ideja o povećanju taksi na avionske karte na međunarodnim linijama i njihovom umanjivanju za domaće letove predstavljaju dva dodatna primera politike deglobalizacije orkestrirane iz Kremlja i osmišljene da pokida spona Rusije i zapada. Pored toga, šteta koja se nanosi sankcijama, ma koliko one bile precizno usmerene, ne može se ograničiti samo direktno sankcionisane. „Vi [zapad] rezonujete da će sankcije izazvati raskol u eliti i da će primorati Putina da promeni svoju politiku, ali to se tako ne odvija“, kaže investitor milijarder za Financial Times. „Naprotiv, uništavate one ljude u Rusiji koji su prijatelji zapada. Soloviki [“ekstremisti“] su jači nego što su ikada bili.“⁶ Nedavni kućni pritvor i podizanje optužnice protiv pro-zapadnog oligarha Vladimira Jevtušenkova potvrđuju ovu procenu. Zapravo, suprotno istaknutim ciljevima zapadnih političara, sankcije koje se nameću Rusiji mogle bi da potpomognu Putinove planove za ograničavanje ruske izloženosti zapadu. One mu pomažu da nacionalizuje svoje elite time što ih teraju da zatvaraju svoje bankovne račune u inostranstvu i tako što im ograničavaju kontakte sa zapadnim poslovnim partnerima. One bi mogle, eventualno, da preorijentišu rusku trgovinu ka Kini ali će sasvim sigurno konsolidovati anti-zapadno raspoloženje unutar Rusije.

4.

Zapad je nesvesno postao Putinov saučesnik u njegovom pokušaju da pokida veze Rusije sa svetom

Ranih šezdesetih godina XX veka, nakon što su odlučili da odvoje Istočnu Nemačku od zapada, Sovjeti su podigli zid duž centra Berlina. Putin nema kapacitete da izvede išta slično. Nema ni ideologiju pomoću koje bi ubedio Ruse da će, u svojoj slavnoj izolaciji, oni gospodariti budućnošću. Najzad, on je potpuno nespreman za uvođenje masovnih mera represije. Šta je onda uradio? Stvorio je krizu i tako je sada Kijev taj koji sanja o podizanju zida duž granice sa Rusijom. Ruski zvaničnici koji su namerno prekršili repatrijacijske direktive Predsednika i zadržali svoj novac u zapadnim bankama ga sada vraćaju nazad kući u strahu od zamrzavanja njihovih računa usled zapadnih sankcija. Takođe, nimalo slučajno, poslovna grana koja je pretrpela najveću štetu usled razaranja u istočnoj Ukrajini je ruska turistička industrija. Prošlog leta 30% manje ruskih turista je otišlo u Evropu, u odnosu na broj njih koji je tamo putovao 2013. godine.

Zapad je nesvesno postao Putinov saučesnik u njegovom pokušaju da pokida veze Rusije sa svetom.

Postoji jedan popularan vic o mazohisti koji traži od sadiste da ga muči ali sadista to odbija. Zapad je odlučio da muči mazohistu. To nije dobra ideja. Putinov strateški cilj nije samo da destabilizuje Ukrajinu, pretvarajući zemlju sa 45 miliona stanovnika u ogromnu bafer zonu ključajućeg nasilja i hronične nestabilnosti i tako obeshrabri dalje

mešanje sa strane zapada. Rusija ne može „imati“ niti može kontrolisati Ukrajinu ali Putin može da tu zemlju učiniti previše neprivlačnom i opasnom da bi je zapad u potpunosti prigrlio. Putinov glavni cilj je da delegitimiše samu ideju međunarodne bezbednosti zasnovane na ekonomskoj međuzavisnosti. Održavanje i produbljivanje integracija, uz koje ide i oslanjanje, Rusije u svetsku ekonomiju predstavlja izazov koji stoji pred Evropom i SAD, a ne suzbijanje nekakvih imaginarnih planova o ponovnom uspostavljanju sovjetske imperije. Zapad neće ukidati sankcije, pogotovo zbog toga što još uvek nije smogao petlju da uradi išta proaktivnije; ali trebalo bi da se odupremo zaljubljanju u njih ili preuveličavanju njihove dugoročne strateške vrednosti.

Odupiranje Putinovim pokušajima da izoluje svoju zemlju od sveta bi trebalo da bude glavni prioritet politike zapada prema Rusiji. Ovo ne znači da bi politički lideri na zapadu trebalo da ohrabruju zapadne banke da peru kapital koji beži iz Rusije ili da u nekom drugom vidu budu saučesnici ruskih kleptokratskih navika. Kontriranje Putinovom agresivnom izolacionizmu, međutim, znači produbljivanje angažovanja zapada u svim sferama ruskog društva, a pomaganjem mu da prebaci bogatstvo ruskih relativno pro-zapadnih ekonomskih elita ka njenim čvrsto anti-zapadno nastrojenim ekonomskim elitama. Ako istovremeno možemo da raskrstimo sa idejom kako moć zapada ne može po definiciji biti protumačena od drugih kao opasnost, utoliko bolje.

Fusnote:

1 Bruks, “Pobuna Slabih”, *New York Times*, 1. septembar 2014.

2 Citirano iz *Kraja Moći: Od konferencijskih sala do bojnog polja i crkava do država, Zašto biti glavni nije isto što je nekada bilo* (Osnovne Knjige 2013.) Moises-a Naima.

3 Tsimburski, “Ostrvo Rusija”, *Polis Journal* I deo (Decembar 2000.), II deo (Mart 2001.)

4 Citirano u “Usamljenost Vladimira Putina” Julije Iofe, *New Republic*, 2. februar 2014.

5 Citirano u “Vladimir Putin bi mogao pasti. Moramo razmisliti o tome šta će se dogoditi nakon toga” Julije Iofe, *New Republic*, 6. avgust 2014.

6 Katarina Hil, “Sankcije povećavaju uticaj ekstremista u Putinovom Kremlju”, *Financial Times*, 8. septembar 2014.

Pogovor

Napisao

Milan Jovanović,
predsednik FBD

Dinamična zbivanja u odnosima Rusije i Zapada od početka ruske agresije na Ukrajinu i posle aneksije Krima autori Ivan Krastev i Stephen Holmes analiziraju na način koji ih izdvaja iz dominantnog diskursa Zapada naspram njih. Istovremeno, njihov tekst koji je napisan u decembru 2014. anticipirao je i rusku spoljnu politiku koja će tek uslediti i i dalje izdržava "test vremena". U danima uoči NATO samita u Varšavi on živi svojevrsnu "novu aktuelnost" kao jedan od mogućih predložaka za korekciju odgovora Alijanse na aktuelnu politiku Rusije. Naravno i odgovora Evropske unije, budući da je NATO njen strateški partner i u bezbednosnom i u političkom smislu.

Zato će i varšavski rakurs aktuelnog gledanja na Rusiju, sledstveno i tekst "Agresivni izolacionizam" od interesa i za sve one zemlje koje nastavljaju proces svog pridruživanje Evropskoj uniji.

Za razliku od suseda u regionu, a pre svega Albanije i Crne Gore, koje su se sasvim jasno opredelile za članstvo u NATO-u, Srbija je u težoj situaciji. Nije, naime, nezamislivo da u novo odmeravanje snaga Rusije i Zapada, uz neskriveni napor Rusije da Srbiju inauguriše u promotera-saveznika svoje politike na Balkanu i u Evropi, Srbija u taj sukob Rusije i Zapada bude uvučena na način koji će bitno poremetiti skori početak pregovaračkog procesa u pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

Nakon najnovijeg političkog "preslagavanja" na prolećnim parlamentarnim izborima Srbija je suočena i sa institucionalizacijom otvoreno antievropskih i proruskih partija u svom najvišem državnom organu vlasti, u parlamentu i nadalje sa značajnom antizapadnom i antievropskom propagandom i indoktrinacijom u medijima, koja traje već duže vremena, a sad je još samo pojačana.

Takav razvoj događaja predstavlja ozbiljan izazov pa i pretnju za politiku puta ka Evropskoj uniji koju je proklamovalo nekoliko prethodnih vlada Srbije. A slede ga saznanje i uverenje kako dosadašnji načini suprotstavljanja takvim izazovima i pritiscima, koji

su se najviše ogledali u njihovom prećutkivanju ili ignorisanju više neće biti dovoljni.

Srbiju čeka početak ozbiljnog, stvarnog pregovaračkog procesa sa EU što je značajna nova "provokacija" svim protivnicima njenog stvarnog približavanja Evropskoj uniji koje oni u konačnici vide kao njeno nedopustivo dalje udaljavanje na Zapad.

Zato su svaka politika i svaka vlada u Srbiji u momentima kad su bivali u prilici da započnu novu etapu na putu integracije sa EU bivali izloženi pojačanim pritiscima koji nisu birali sredstva. Uspostavljeno je pravilo - što proces integracije Srbije u EU više odmiče ti pritisci sve više rastu i sve manje biraju sredstva.

Dvojica autora tekstom "Agresivni izolacionizam" kao da podupiru opravdanost ovdašnjih strahovanja da bi Zapad i u slučaju Srbije (kao i u ukrajinskom) mogao pogrešno odgovoriti - i na politiku Rusije u regionu i posebno Srbiji gde bi Moskva mogla radikalnije zloupotребiti srpski politički sentiment za Ruse i Rusiju, energetska zavisnost i dosoljavajući rane bombardovanja iz 1999. pokušati da Srbiju pretvori u još jednu, novu, zonu odbrane od Zapada. A Zapad na to odgovoriti slično odgovoru kojim je u osnovi pomogao i Putinovoj politici udaljavanja i Ukrajine i Rusije od Zapada.

Narativi koji ističu razapetost Srbije između zapada i istoka danas najčešće zamagljuju stvarne prilike i guraju lakoverne Srbe je u življenje situacije Buridanovog magaca.

Dosad se, naime, najčešće podastiralo pozivanje i podsećanje na tzv. vojnu neutralnost Srbije, s težnjom da se širi njeno važenje, da se vojna neutralnost preobrati i u političku.

Oskora se, međjutim, sve otvorenije, zagovara tzv. ekvivotvorenost Srbije i za drugu, Putinovu evroazijsku uniju. Pominje sa čak i članstvo u njoj, mada je od strane ruskih zvaničnika nedvosmisleno naglašeno da zemlja koja je članica Evroazijske unije ne može biti i član Evropske unije, što po ko zna koji put u istoriji političku scenu u Srbiji razvlači na dve strane.

Zato politika EU, a ništa manje i SAD moraju biti konzistentnije tražeći načine koji Srbiju neće uslovljavati uslovima koje ona u datom trenutku ne može da ispuni (kao što to nije mogla ni Ukrajina) i tražeći nove metode pariranja i neutralisanja briljantno razapete i sve jače mreže tzv. meke ruske moći u Srbiji. U suprotnom se ide ka situaciji u kojoj će se proces integracije Srbije u EU razvlačiti, prolongirati na neodređeno vreme ili čak, sasvim, zaustaviti.

Na kraju glede pomenutog Buridanovog magarca. Ne radi se od dva jednaka plasta sena!

Srbija ne bira između Brisela i Moskve.

Srbija bira između Brisela i - izolacije.

FORUM ZA BEZBEDNOST I DEMOKRATIJU

EDICIJA VIDICI I PUTOKAZI,

godina šesta, 11 broj u nizu

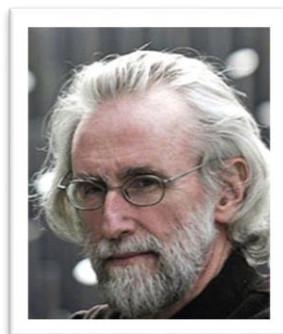
BROJ 2, jun 2016.

www.fbd.org.rs

Ivan Krastev

je predsednik Centra za liberalne strategije iz Sofije
i stalni saradnik Instituta za humanističke Nauke u Beču
i Fondacije Robert Bosch u Berlinu

Stephen Holmes

je profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Njujorku.
Doktorirao je na Univerzitetu Yale a predavao i radio na univerzitetima Princetone
Harward i Čikago.